

ДУХОВНІСТЬ І МОРАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ

Ольга Чворсюк

*студентка 3 курсу,
напряму підготовки «Дошкільна освіта»*

Сутність та співвіднесеність духовного і морального в людині є одним із стрижнів антропологічної проблематики. Сьогодні дуже поширена думка стосовно ототожнення духовного і морального аспектів людського буття. На нашу думку, це призводить до звуження смислу понять «духовність», «духовне здоров'я», «духовні цінності» та інших. Подібний стан справ можна пояснити тим, що сучасні гуманітарні науки тлумачать дані поняття з точки зору галузевих пріоритетів. Саме тому виникає необхідність в охарактеризуванні та висвітленні духовності й моральності в контексті міждисциплінарного підходу.

Дух, за словами Бердяєва, — «місце» перебування душі в людині. Тут народжуються думки, рішення та вибір цінностей. Духовність означає переображення матеріального, досягнення в людині найвищого [1]. Вона пронизує усі сфери людини. Сучасний вчений М. Каган вважає, що духовність позначає якісну відмінність психічної діяльності людини від психічної активності тварин [4]. І. Ільїн стверджує: "Духовна людина навчається схилятися перед Богом, шанувати саму себе, бачити і цінувати духовність у всіх" [3, 399].

Психолог Ж. Юзвак розуміє духовність як складне поєднання таких особливостей інтелектуальної, чуттєво-емоційної і вольової сфер людської психіки [7, 5]. Рівень духовності за А. Шевченком визначається "близькістю людини до Бога" [6, 326]. Отже, духовність є онтологічною якістю, показником ставлення до себе, інших та Бога і передумовою розвитку людини.

У світському розумінні духовність — це своєрідний інтелектуально-чуттєво-емоційний стан, здатність людини до самовдосконалення через

засвоєння духовних цінностей культури. Духовність у релігійному розумінні є інше: це глибинна суть людини, духовне відродження духу в людині через її особисту зустрічі з Богом.

Цікавим є тлумачення Томіслава Іванчіча, який описує зміст відмінностей між структурами душі та духу. Розум, пам'ять, воля, емоції, уява та бажання належать до сфери душі. А особистість, життя, сумління, інтелект, свободна воля, серце, характер, релігійність та культура належать до сфери духу, точніше, як вважає Томіслав Іванчіч, – до духовної душі. Він характеризує і порівнює дані складники з фізичним тілом, яке має органи, що відповідають за конкретну функцію у організмі [2, 63]. То ж, потрібно звернутися до характеристики кожного з елементів, які складають структуру духовної душі.

Особистість – це головна і всеосяжна якість, яка допомагає ідентифікувати себе. Особистість має функцію об'єднувати весь організм, його біологічні та духовні функції. Якщо особистість охоплює все буття людини, то життя оживлює все. Можна розрізнати біологічне, психічне та духовне життя. Життя є другим складником у структурі духовної душі.

Сумління – це орган думки, за словами В. Франкла. Сумління допомагає людині розрізнати добро і зло, оцінює думки, слова і вчинки людини, попереджує, коли вона іде проти життя, любові. Якщо совість у людини не прокинулась, тоді особистість живе всупереч своїй суті, що є причиною відсутності щастя, руйнування себе. Саме тому в житті складаються події, які пробуджують сумління, допомагають людині бути чутливим на добро і зло [8].

Інтелект допомагає людині пізнавати суть речей. Якщо розум відкриває закони світу, то інтелект бачить зв'язки між ними. Наступним складником у структурі є свободна воля як внутрішня свобода, завдяки якій ми приймаємо рішення щодо матеріальних та духовних здобутків, фактів, цінностей і вимог сумління. Серце на психічному рівні – це емоції, а на духовному – афективні явища, які можуть сягати глибше від емоцій, це місце зустрічі цінностей, моралі і добрих думок. Наприклад, людина може страждати фізично і психічно, але все одно мати духовний мир і радість.

Характер – сукупність моральних та етичних якостей і здібностей особистості. Достоїнства характеру людина може здобувати за допомогою навчання, зусилля та рішення. Релігійність – здатність спілкуватися з Богом та співпрацювати з Ним. Культура та духовна творчість – це здатність до духовного самовираження за допомогою матеріальних засобів.[2, 84]. На думку багатьох вчених, моральна людина може бути бездуховною. Духовна ж людина обов'язково буде моральною, тому що виконує закони, дані Творцем, і віддзеркалює більш високий рівень, де моральність є лише початковим виявом.

Отже, із характеристики структури духовної душі впливає взаємозв'язок і відмінність духовності і моральності. Духовність виражається через моральність – якість думки, рішення та вчинків. Моральність є рівнем духовності і якщо таке посередництво порушене, то людина не може поводитися як людина, тому що їй бракуватиме сутності її людськості, тобто духу. Піклуючись про здоров'я духу, його органів, людина розвивається у самому корені своєї суті. Отже, духовність – найцінніший вимір буття, вона співвіднесена з абсолютними цінностями, вічністю, творчістю та свободою.

Література:

1. Бердяев М.А. Дух и реальность : основы богочеловеческой духовности [Электронный ресурс] / М.А. Бердяев. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Berd/_Duh_Real01.php
2. Іванчіч Т. Діагностика душі й агіотерапія / Томіслав Іванчіч; пер. із хорв. О. Гладкий – Львів : Свідчадо, 2008. – 293с.
3. Ильин И.А. Собрание сочинений: В 10 т. / И. А. Ильин. – М.: Русская книга, 1994. – Т.3. – 592 с.
4. Каган М. С. О духовном: опыт категориального анализа / М. С. Каган // Системный подход и гуманитарное знание. – Л. : Наука, 1985. – С. 92 – 95.

5. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник / В. Франкл; пер. с англ. и нем.; общ. ред. Л. Я. Гозмана и Д. А. Леонтьева – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
6. Шевченко А.И. Моральні критерії сучасних технологій // Людина і християнський світогляд. – Сімферопіль, 2001. – № 6. – 328 с.
7. Юзвак Ж. Духовність: погляд психолога. // Початкова школа. – 2000. – №3. – С. 5 – 7.